

Ungarerne i Hvalsø kommune

Af Conny Petersen

I begyndelsen af 1945 kom der ungarere til nuværende Hvalsø kommune. Det fortælles, at de blev spredt ud med tyske oppassere, efter de havde gjort oprør mod tyskerne bl.a. på Ringsted kaserne. Følgende er baseret på interviews taget for 5 år siden i forbindelse med 40-året for befrielsen samt på forhandlingsprotokoller for Såby-Kisserup og Hvalsø-Særløse sogneråd.

Da ungarerne kom til Såby skole.

Under besættelsen, nærmere betegnet den 2. marts 1945, kom der 5 tyskere til Kr. Såby. Med sig havde de en gruppe ungarer (150-200 personer), som blev indkvarteret på Kr. Såby skole og i Forsamlingshuset. Der blev arrangeret sovepladser i gymnastiksalen og i undervisningslokalerne, så den egentlige skoleundervisning for skolebørnene foregik derefter i missionshuset og i den gamle præstegård. Man fik dog frist til mandag den 5. marts om morgenen med flytning af inventar m.v. Lærerinderne måtte også flytte ud fra deres lejligheder på skolen, kun lærer Risbjerg-Thomsen fik lov at blive boende i sin lejlighed på skolen. Sognerådet forsøgte at fremskaffe lokaler til brug for undervisningen af børnene i Såby missionshus og konfirmandstuen i Såby præstegård. En del af eleverne henvistes til Kisserup og Vester Såby skoler, og man udfærdigede en midlertidig undervisningsplan, der som forslag blev fremsendt til skoledirektionen.

Ungarerne kom med deres gamle stive vogne og gav i det hele taget udseende af at være »gammeldags.«

I deres soveværelser blev der spredt halm ud over gulvene, og det forlyder, at der blev gjort gymnastik hver dag under tysk kommando. Et og andet skulle de jo lave, når de ikke lige blev sendt ud for at grave skyttegrave ved Landevejen, hvilke områdets børn yndede at jævne igen, når de var gået hjem. Deres »øvelsespladser« var anvist i Bjergskoven, på Skullerup mark og på gårdejer Hans Christensens mark i Kisserup.

Der blev oprettet et feltkøkken i lærerboligernes garage, hvor man brugte skolens gruekedel til madlavningen, som ungarerne selv stod for. Ungarerne holdt af at komme i Kr. Såby smedie, hvor de fik lov til at benytte blæsebælgen, som de lykkeligt genkendte, som noget de kunne

Her ses den omtalte vogn, som ungarerne blev kendt for og på. Billedet er fra Kr. Såby.

bruge. El-bælgen måtte smeden ikke bruge, da der var rationering, og den type bælg kendte ungarerne ikke til. Ungarerne blandede sig med befolkningen, hvor de kunne komme til det. Den dag i dag er der stadig mennesker, der kan ungarske gloser.

At det var en trist skæbne disse ungarer var udsat for, giver følgende historie et lille billede på. En af ungarerne »Dimotri« var en meget dygtig violinist, og han lånte af og til Risbjerg-Thomsens violin. Så sad han og spillede sit hjemlands vemodige sange.

Nogle ungarere fik lov til at benytte lokale borgeres radio, for de ville så gerne høre deres eget lands radio-nyheder. Det viste sig dog, at det var den engelske radio, de lyttede til. Ikke blot ungarerne lyttede til engelsk radio. En af de tyske oppassere kom også og skulle høre radio. Han forlangte at være i enrum, når han skulle høre radio. Det viste sig dog, at han en dag havde glemt at stille radioen tilbage, så han blev afsløret som lytter til den engelske radio, hvilket ejerne dog ikke anmeldte. Samme tysker lærte en af ungersvendene at skyde til måls med et jagtgevær efter Hitler.

Ungarerne med deres tyske oppassere drog fra Kr. Såby i maj 1945, hvorefter skolen skulle rengøres, hvortil man brugte 20 pund sæbe og en masse knofedt.

Skolegangen blev dog ikke flyttet tilbage til skolen med det samme. Man afventede en beslutning, om man skulle have indkvarteret tyske

flygtninge. Først 2 måneder efter ungarernes afrejse fik man klarmelding om, at undervisningen kunne flyttes tilbage til de nu rengjorte lokaler på skolen, og dermed til en hverdag efter befrielsen.

Ungarerne i Kr. Hvalsø.

Kr. Hvalsø skole blev også den 2. marts 1945 beslaglagt af tyskere med en gruppe ungarer. De tyske oppassere, boede på »Hotellet«, hvor også de ungarske officerer boede. Nogle af disse havde koner og børn med, og de sås jævnligt på udflugt i omegnen.

Også i Hvalsø blev ungarerne efterhånden vel modtaget. De var høflige mennesker, som byens »rødder« holdt af at lære at sige »hold kæft« i stedet for god dag. Ungarerne var hjælpsomme mennesker, der gerne hjalp med at læsse banevogne. Som betaling herfor fik de gerne nogle rationeringsmærker, hvilket de var glade for. Ungarerne var ikke bevæbnede, men blev dog sat til at bevogte jernbanestrækningen mod Holbæk og Roskilde, hvor der var forekommet sabotagehandlinger. I Hvalsø lærte man også at tælle på ungarsk, hvis de da ikke var lige så fiffige, som »rødderne.« Skolegangen i Kr. Hvalsø blev flyttet til Teknisk skole (nu Hvalsø Kro), hvor 4.-7. klasse fik undervisning. 1. klasse fik undervisning i missionshuset på Holbækvej og 2.-3. klasse fik undervisning i baptisternes kirkesal, Hovedgaden 64. Undervisningen blev genoptaget onsdag den 14. marts. Lige inden krigens afslutning fik en familie en stak flyveblade ind ad brevsprækken en sen aften. Flyvebladene var på ungarsk, og da familien ikke kunne dette sprog, besluttede man sig til at gemme dem på loftet. De blev hentet ned for 5 år siden, hvor arkivet fik et eksemplar. Arkivet fik dem oversat og det ene er bragt som illustration. Det andet følger her oversat:

Honvédek!

Most Dániában vagytok. Dánia és Magyarország mindig jó barátok voltak, s a ti kötelességetek ma, hogy e baráti viszony ez alkalommal se bomoljon föl.

Maradjatok nyugodtan mig a szabadulás órája út. A dán szabad ságmozgalom idejében megadja a jelet - akkor csatlakozzatok és a dán szabad ságharcosokkal együtt tüzetek ki a közös ellens' eget az országból. Így küzdhetek legáldásosabban Magyarország jövőjéért, bezületének visszaállításáért és hazátok isteni feltámadásáért.

dán szabadságharcosok

Oversættelse, se næste side.

»Soldater! I er i Danmark nu. Danmark og Ungarn har altid stået i venskabeligt forhold til hinanden, og det er jeres pligt at værne om dette venskab i dag.

Forhold jer roligt, indtil frihedens stund er kommet. Den danske frihedsbevægelse vil give jer tegn, når tiden er inde til en fællesaktion mod den fælles fjende.

På den måde kan I kæmpe for Ungarns fremtid, for at genvinde jeres fædrelands ære og dens genopståen. Danske frihedskæmpere.«

Ungarske ord

København den 30. april 1945.

Søndag den 22. april 1945 stillede en ungarsk enhed, bestående af ca. 100 soldater op i Garderkasernen i København, for at modtage ordrer.

En tysk officer holdt en opmuntrende tale til dem og meddelte dem, at de ville blive sendt til fronten allerede samme dag. Han opfordrede dem til at kæmpe modigt, og dø om nødvendigt, i kampen for Tyskland.

Her ses en ungarsker på sin best. Ungarernes beste var den lokale befolkning misundelige på. De var store og kraftige og kunne sikkert bruges af enhver driftig landmand, hvilket der dog ikke blev givet tilladelse til. Billedet er fra Kr. Såby.

Det var først nu, at de ungarske soldater blev klar over, hvorfor de skulle til Garderhusarkasernen den dag. Der startede en uro og bevægelse i geledderne, og pludselig, som om det skete efter ordre, vendte de sig om og løb allesammen ud gennem kaserneporten.

Tyskerne begyndte at skyde efter dem, og det udviklede sig til kamp, hvor flere ungarer, tyskere, men også nogle af de civile folk blev offer for kuglerne. Størstedelen af den ungarske deling slap dog fri.

Berlin er lige ved at blive totalt ødelagt. Tyskerne vil lade deres hovedstad ligge i ruiner, som de har ødelagt de andre europæiske hovedstæder. De er selv med til at ødelægge den, på samme måde, som de har været med til at lægge det smukke Budapest i ruiner. Det er kun tyskere, som kan begå sådanne sindssyge forbrydelser.

Fronten er allerede nået frem i nærheden af Østersøen.

Englænderne har taget Hamburg, og deres næste mål er Lübeck.

Den italienske front er helt opløst, de allierede er ved den schweiziske grænse. Milano og Venedig er faldet. De italienske frihedskæmpere har taget Mussolini til fange. Han er blevet dømt af en folkedomstol og allerede henrettet. Hans lig er sat til offentlig skue på Milanos største torv.

München er også faldet. Der er forlydender om at Hitler er døende – måske allerede er død.

»*Ungarske soldater, officerer, underofficere, menige, ungarer*

Vi vil snart opfordre jer til åben kamp, sammen med de danske frihedskæmpere og under danske og ungarske officerers ledelse, mod de forhadte tyskere, som udplyndrer og vanærer Danmark, som de også udplyndrede og vanærede Ungarn, jeres fædreland.

I den kommende tid må I forholde jer rolige, og vente tålmodigt, udvise orden og diciplin, og ikke starte letsindige og uigennemtænkte aktioner.

Indtil starten af den åbne kamp må I hjælpe danskerne så godt I kan. Saboter tyskerne hvor I kan, likvider pilekorsfolkene*, som om det var nogle ulykkestilfælde, men pas på og skån de uskyldige.

Efter I har udrenset pilekorsfolkene, kan de danske frihedskæmpere lettere hjælpe jer.

Ved at hjælpe danskerne, kæmper I for jeres fædrelands bedre skæbne, og I kan opnå, at de allierede magter sender jer hjem hurtigst muligt efter krigens afslutning. Derhjemme vil I blive modtaget som gode soldater, som kæmpede for deres fædreland.

LÆNGE LEVE DANMARK, Ungarns gode ven,
LÆNGE LEVE jeres forpinte fædreland, LÆNGE LEVE UNGARN

Nyheder på ungarsk kan bedst høres i radioen kl. 14, 17, 19 og 21 i bølgelængder 19, 25, 31 og 41 m.«

*Pilekorsfolkene er de ungarske nationalsocialister.

I sognerådsprotokollen for mødet den 15. maj 1945 kan læses følgende:
»Efter at den tyske beslaglæggelse af Hvalsø skole er hævet, har sognerådet vedtaget snarest at lade lokalerne underkaste en grundig rengøring og istandsættelse.«

Alt i alt har ungarene ikke været længe i området, men det har været en begivenhed, som erindres af mange. Krigen blev nærværende og ungarene var flinke og rare mennesker, der som tidligere nævnt stadig huskes for det gode, på trods af den »onde tid.«